

WYDARZENIA I KOMUNIKATY

Magda Rzączyńska

WYSTAWA „BYŁO, MINĘŁO. OSTATNIE STULECIE LUBELSZCZYZNY ZIEMIAŃSKIEJ”

Obyczajowość warstwy ziemiańskiej związana ze sposobami spędzania wolnego czasu, szczególnie tego poświęconego uciechom stołu, była już tematem paru wystaw zorganizowanych przez Muzeum Zamoyskich („Na magnackim stole”, „W kuchni i w kredensie”, „Bachus polski”, „Zabawy przyjemne i pożyteczne”). W ramach cyklu „ziemiańskiego” sytuowała się również wystawa „Zamoyscy. Dzieje rodu” poświęcona patronom Muzeum, jednej z najznakomitszych rodzin polskich, zajmującej na Lubelszczyźnie miejsce szczególne.

Tegoroczna wystawa zatytułowana „Było, minęło. Ostatnie stulecie Lubelszczyzny ziemiańskiej” pragnie natomiast przedstawić kulturotwórczą rolę tej warstwy poprzez przypomnienie sylwetek wybitnych jej przedstawicieli oraz ukazanie siedziby ziemiańskiej jako miejsca, gdzie przechowywano i gromadzono dzieła sztuki i pamiątki historyczne, stare dokumenty i księgozbiory. Dekret z 6 września 1944 r. o reformie rolnej przyniósł likwidację warstwy ziemiańskiej, pozbawiając ją materialnych podstaw bytu i zagładę dworów z dorobkiem pokoleń.

Uroczyste otwarcie wystawy w Kozłówce

W piątek 9 czerwca 2000 r. w piękny upalny dzień została otwarta w kozłowieckim pałacu Zamoyskich wystawa pod kontrowersyjnym tytułem „Było, minęło – ostatnie stulecie Lubelszczyzny ziemiańskiej”. Wystawę zorganizowali pracownicy Muzeum, a jej otwarcie poprzedziła naukowa sesja na temat ziemiaństwa. Te

uroczystość uświetniła swą obecnością, na zaproszenie Dyrekcji Muzeum P. Jadwiga Jolanta Zamoyska – córka ostatniego Kozłowieckiego ordynata, p. Franciszek Starowieyski, Jan i Marcin Zamoyscy, członkowie Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego z prezesem J. Al. Rudzkiem na czele i licznie zaproszeni goście, wśród których zauważono posła p. Wojciecha Włodarczyka oraz znaną parę aktorską Alicję i Stefana Smidtów.

W dniu otwarcia wystawy powitał zaproszonych gości przed pałacem Kozłowieckim dyr. Muzeum Zamoyskich – p. Krzysztof Karwacki, zaś ekspozycję zorganizowaną w budynku Teatru otworzyła kurator wystawy – p. Róża Maliszewska.

Kozłówka, 9.06.2000. Od lewej: E. Lipczyńska, M. Rzączyńska, M. Koryzna, B. Ślaska, J. Rudzki, A. Smidt, J. Zamoyska, S. Skawiński, St. Smidt

Pani Kurator szczególnie podziękowała tym członkom Tow. Ziemiańskiego, którzy w dużym stopniu umożliwili zorganizowanie tej wystawy, udostępniając swe

rodzinne cenne pamiątki, dokumenty, fotografie, obrazy i serwisy. Celem wystawy jest wydobyć z niepamięci wybitnych przedstawicieli warstwy ziemiańskiej, ukazanie jej kultury, zaangażowania w sprawy narodowe, związanych z nią miejsc i zdarzeń na Lubelszczyźnie od połowy ubiegłego stulecia aż po kataklizm dziejowym, jaki spotkał ziemiaństwo na mocy dekretu o reformie rolnej z 1944 r.

Szczególnie przykuwa uwagę gablota poświęcona udziałowi ziemiaństwa w powstaniu styczniowym, portrety, dokumenty i inne materiały przypominające sylwetki zasłużonych ziemian: Ks. Wł. Czertwertyńskiego, polityków – Jana Steckiego, prezydenta Lublina Romana Ślaskiego, działaczy gospodarczych i społecznych z rodzin Epsteinów, Kleniewskich, Kuszłów, Rojowskich, Scypio del Campo i Wołk-Łaniewskich, głęboko zaangażowanych w życie religijne i społeczne: Marii Kleniewskiej, sługi Bożego Stanisława Starowieyskiego oraz działaczy oświatowych Antoniny i Walentyny Żyliczowej. Oczywiście na wystawie wyeksponowano szczególnie przedstawicieli rodu Zamoyskich, m.in. założyciela Towarzystwa Rolniczego Andrzeja Zamoyskiego, ordynata z linii klemensowskiej, Tomasza, Maurycego, ordynatów Kozłowieckich: Konstantego i Adama.

I wreszcie rzeczy, przedmioty, które otaczały ludzi, a które świadczyły o dorobku cywilizacyjnym i kulturalnym warstwy ziemiańskiej. Niewiele z nich ocalało, pochłonęły je kataklizmy dziejowe, rabunki, dewastacje, jakie nastąpiły w trakcie II wojny światowej i po niej. Trzeba przyznać, że wystawę zorganizowano ze znanstwem i ogromnym nakładem pracy, szczególnie kurator wystawy – p. Róży

Maliszewskiej; uzupełnia ona chociaż częściowo lukę, jaka istnieje wokół wkładu ziemian w kulturę narodową i jest doskonałą lekcją historii dla młodzieży.

Miłym akcentem dla wszystkich gości przybyłych w tym dniu do Kozłówek była możliwość uczestnictwa w pikniku zorganizowanym w parku Kozłowieckim. Świetna orkiestra ze Świdnika, pawilony gastronomiczne raczące gości pieczonym prosiakiem, kiełbaskami i napojami, wspaniałe otoczenie sprawiły, że atmosfera tego ziemiańskiego spotkania była szczególnie miła i niepowtarzalna.

Wśród uczestników tych uroczystości (pięćset osób) zauważono wielu członków PTZ: Ks. Kapelana Roberta Ogrodnika, p.p. St. Skawińskiego, M. Koryznę, K. Tarkowskiego, Barbarę Ślaską, Małgorzatę Załuską-Matuszewską, Izabelę Michalską z synem Cezarym, Magdalenę Tuszewską, Magdę Rzączyńską, pp. Czyżewskich z synem Hubertem, Wiesława Rudzkiego z rodziną, Elżbietę Lipczyńską, p.p. Jana Żochowskiego z małżonką, St. Szweycera i p. M. Wołk-Łaniewską oraz p. prof. Pleszczyńskiego.

***

Równoległe do wystawy w Kozłówce odbyła się sesja o charakterze naukowym z udziałem wybitnych badaczy dziejów ziemiaństwa. Wygłoszono tam 25 referatów i doniesień. Szczegółowy opis poruszonych tematów w sposób niezwykle interesujący i barwny przedstawił p. dr Adam Wołk w numerze 3. „Wiadomości Ziemiańskich” z dn. 25 września 2000 r., na stronach 38-40.